

Hyvinvoinnin ja terveyden lautakunta 16.12.2021 § 37

§ 37

Hyvinvoinnin ja terveyden toimialan asiakasmaksut 1.2.2022 lukien (kh)

Valmistelijat / lisätiedot:
Jansson Hermann
Villgren Kati
etunimi.sukunimi@espoo.fi
Vaihde 09 816 21

Päätösehdotus

Perusturvajohtaja Svahn Sanna

Hyvinvoinnin ja terveyden lautakunta esittää kaupunginhallitukselle, että kaupunginhallitus hyväksyy seuraavat hyvinvoinnin ja terveyden toimialan asiakasmaksut 1.2.2022 lukien seuraavasti:

1

indeksillä muutetut asiakasmaksut liitteen 1 mukaisesti

2

vammaispalvelujen vuokraa korvaava asumismaksu 250 euroa kuukaudessa. Vammaispalvelujen 1-2 keskitetyn hankinnan tai yhteisen tilan käyttö 20 euroa kuukaudessa ja vähintään kolmen keskitetyn hankinnan tai yhteisen tilan käyttö 50 euroa kuukaudessa. Erityishuollon perhehoidossa ylläpitomaksu vastaavin perustein kuin asumispalveluissa, ateriamaksu ja vuokraa korvaava asumismaksu 250 euroa kuukaudessa. Vammaispalvelujen lyhytaikaisen tehostetun palveluasumisen maksu alle 16-vuotiailta 11,60 euroa.

3

terveyskeskuksen avosairaanhoidon lääkärin videovastaanotto 13,10 euroa/käyntikerta enintään kolmelta kerralta kalenterivuodessa, terveyspalveluiden fysioterapian etävastaanotto 7,2 euroa/käyntikerta

4

vaativan tehostetun palveluasumisen vähimmäiskäyttövara 514,82 euroa kuukaudessa.

5

lastensuojelulain mukaisena sijaishuoltona, avohuollon tukitoimena tai jälkihuoltona järjestetystä perhehoidosta tai laitoshuollosta tai asumispalveluista voidaan periä lapsen vanhemmilta asiakasmaksu, joka vastaa lapsen elatuksesta annetun lain perusteella määräytyvän elatusavun määrää. Lastensuojelun asiakasmaksusta 40 prosenttia varataan lapsen itsenäistymisvaroihin

Käsittely

Puhetta johti asian käsittelyn ajan ensin 1. varapuheenjohtaja ja lopun käsittelyn ja päätöksenteon ajan puheenjohtaja.

Esittelijä muutti selostusosan kappaleeseen *Terveyspalvelujen etävastaanottojen asiakasmaksut* kuulumaan seuraavasti:

Maksu peritään kolmelta ensimmäiseltä lääkärikäynniltä kalenterivuoden aikana sisältäen sekä etävastaanottona tuotetut.

Esittelijän kokouksessa tekemät muutokset on huomioitu pöytäkirjassa.

Päätös

Hyvinvoinnin ja terveyden lautakunta

Esittelijän muutettu ehdotus hyväksyttiin yksimielisesti

Selostus

Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksut

Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuja sääntelevät laki sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista (734/1992) ja asetus sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista (912/1992), (jäljempänä asiakasmaksulaki ja asiakasmaksuasetus).

Asiakasmaksulain 1 §:n mukaan kunnallisista sosiaali- ja terveyspalveluista voidaan periä maksu palvelun käyttäjältä, jollei lailla toisin säädetä. Maksu voidaan periä henkilön maksukyvyyn mukaan. Asiakasmaksulain 2 §:n mukaan palvelusta perittävä maksu saa olla enintään palvelun tuottamisesta aiheutuvien kustannusten suuruinen. Maksujen enimmäismääristä säädetään asiakasmaksulaissa ja -asetuksessa.

Lainsäädäntö ei määrittele kaikkia sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuja. Laissa on kuitenkin määriteltä palveluja, joista maksua ei saa periä. Kunta voi päättää periä asiakasmaksut lain määrittelemien reunaehtojen puitteissa. Maksut voidaan periä lain määrittämällä tasolla tai tätä pienempinä. Kunta voi päättää myös palvelun maksuttomuudesta.

Asiakasmaksulakia ja sitä täydentävää asetusta on muutettu siten, että kuntia koskevat lainsäädännön muutokset tulevat voimaan vaiheittain 1.7.2021 ja 1.1.2022. Heinäkuussa 1.7.2021 voimaan tulleet lainsäädännön muutoksen edellyttämät asiakasmaksujen perusteiden muutokset on käsitelty Espoossa sote-lautakunnassa 26.5.2021 ja hyväksytty Espoon kaupunginhallituksessa 14.6.2021.

Nyt käsiteltävänä olevat asiakasmaksujen muutokset perustuvat 1.1.2022 voimaan tulevaan lainsäädännön muutokseen (maksukatto), valtioneuvoston asetukseen asiakasmaksuista annetun asetuksen muutokseen (indeksitarkistukset) ja muihin ajankohtaisiin Espoon maksujen muutostarpeisiin.

Maksukatto

Kunnallisen terveydenhuollon asiakasmaksuissa on kalenterivuositainen maksukatto. Maksukatton täytyttyä asiakas saa maksukatton piiriin kuuluvat palvelut pääsääntöisesti maksutta. Lyhytaikaisesta laitoshoidosta tai laitospalvelusta peritään kuitenkin niin sanottu ylläpitomaksu. Asiakkaan on itse seurattava maksukatton täyttymistä ja ylittymistä. Jos asiakas on kalenterivuoden aikana maksanut maksukattoon sisällyvistä palveluista

maksuja enemmän kuin maksukaton enimmäismäärän, hänellä on oikeus saada liikaa suoritettua maksut takaisin.

Maksukattoon tehdään indeksitarkistus joka toinen vuosi. Vuoden 2021 alusta lähtien maksukatto on 692 euroa vuodessa. Alle 18-vuotiaiden käyttämistä palveluista perityt maksut lasketaan yhteen hänen huoltajansa maksujen kanssa. Kun maksukatto ylittyy, palvelut ovat maksuttomia kaikille niille henkilöille, joiden maksut ovat yhdessä kerryttäneet maksukattoa.

Maksukattoon on ennen vuotta 2022 sisältynyt

- terveyskeskuksen avosairaanhoidon lääkäripalvelujen maksut,
- fysioterapiamaksut
- sarjahoidon maksut
- sairaalan poliklinikkamaksut
- päiväkirurgian maksut
- lyhytaikaisen laitoshoidon ja laitospalvelun maksut terveydenhuollon ja sosiaalihuollon laitoksissa
- yö- ja päivähoidon maksut
- kuntoutushoidon maksut

Maksukattoa kerryttävät myös ostopalveluina tuotetut palvelut, jos ne kuuluvat kunnan järjestämismääräyksiin.

Asiakasmaksulain 1.1.2022 voimaan tuleva muutos sisällyttää terveydenhuollon maksukaton piiriin aiempaa enemmän palveluita. Uusia maksukattoa kerryttäviä palveluita ovat:

- suun terveydenhuollossa perittävät maksut tutkimuksesta ja hoidosta (asiakasmaksuasetus 9 §) hammasteknisiä kuluja lukuun ottamatta.
- perusterveydenhuollossa suun ja leukojen erikoissairaanhoidon hoitotoimenpiteistä perittävät maksut (asiakasmaksuasetus 9 a §)
- tilapäisen kotisairaanhoidon sekä tilapäisen kotisairaalahoidon maksut (huom. kotipalvelun ja kotihoidon maksut jäävät jatkossakin maksukaton ulkopuolelle)
- yksittäisistä terapioiden (ml. neuropsykologinen kuntoutus) perittävät maksut. Aiemmin maksukattoon ovat kerryttäneet yksilökohtaisen fysioterapian maksut sekä sarjahoitona järjestetyn hoidon maksut
- toimeentulotuesta maksetut maksut
- etäyhteyksien avulla toteutetuista palveluista perittävät maksut

Maksukaton muutos ei edellytä Espoossa erillistä päätöstä.

Indeksimuutokset

Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun asetuksen 33 a §:n mukaan asetuksessa säädettyjä euromääriä tarkistetaan joka toinen vuosi kansaneläkeindeksin muutoksen mukaisesti. Valtioneuvosto on antanut asetuksen STM/2021/211 11.11.2021. Asiakasmaksulaisissa säädettyihin asiakasmaksuihin, maksukattoon, henkilökohtaisen käyttövaran määrään sekä tulorajoihin, jotka liittyvät jatkuvasta ja säännöllisestä kotona annettavasta palvelusta sekä pitkäaikaisesta asumispalvelusta perittävän maksun määrään, tehdään 1.1.2021 lukien kansaneläkeindeksin ja työeläkeindeksin muutoksen mukaiset tarkistukset.

Kansaneläkeindeksillä tarkistettuihin euromääriin tulee noin 1,36 prosentin korotus ja työeläkeindeksillä tarkistettuihin euromääriin noin 1,78 prosentin korotus. Asiakasmaksujen enimmäismäärät sekä maksukaton euromäärä hieman nousevat. Tulosidonnaisia maksuja koskevia vähimmäiskäyttövaroja sekä kotihoidon maksujen tuloajoja nostetaan, mikä alentaa maksuja.

Asiakasmaksulaissa ja –asetuksessa säädetään palvelujen enimmäismaksuista. Asiakasmaksujen periminen ja niiden suuruus enimmäismaksujen rajoissa kuuluvat kunnan harkintavaltaan. Kunnalla on oikeus periä laissa säädettyjä enimmäismaksuja pienempiä maksuja. Osa Espoossa käytössä olevista asiakasmaksuista on päätetty periä lainsäädännön mahdollistamien enimmäismäärien mukaisina.

Tulosidonnaisten maksujen indeksillä korotetut vähimmäiskäyttövarat (pitkäaikainen tehostettu palveluasuminen, pitkäaikainen laitoshoido) sekä kotiin vietävien palvelujen tulorajat (säännöllinen ja jatkuva kotihoito, lapsiperheiden säännöllinen kotipalvelu, pitkäaikainen palveluasuminen) tulevat Espoossa voimaan 1.1.2022 ilman erillistä päätöstä. Tarkat euromääräiset muutokset käyvät ilmi liitteestä.

Esitetään Espoossa korotettavaksi indeksin muutoksen mukaisesti hyvinvoinnin ja terveyden toimialan asiakasmaksuja, joiden osalta Espoossa on päätetty periä asiakasmaksulainsäädännön mahdollistamat enimmäismaksuja. Tällaisia maksuja ovat suun terveydenhuollon maksut, omaishoitajan vapaan ajan päivämaksu, lääkärintodistuksesta perittävät maksut sekä käyttämättä ja peruuttamatta jätetystä palvelusta perittävä maksu. Tarkat palvelukohtaiset euromääräiset muutokset käyvät ilmi liitteestä.

Vammaispalvelujen asiakasmaksut

Vuokraa korvaava asumismaksu

Espoon vammaispalveluiden asumisvalmennusta ja asumisharjoittelua toteutetaan asumispalveluiden yksiköissä. Alle kuukauden kestävästä asumisvalmennuksesta tai asumisharjoittelusta peritään asiakkaalta 14,90 euroa asumispäivältä. Lisäksi asiakkaalta peritään maksut aterioista käytön mukaisesti. Mikäli yksikössä toteutettava asumisvalmennus tai -harjoittelu kestää yhtäjaksoisesti kuukauden tai yli, peritään asiakkaalta vuokraa korvaava asumismaksu 237 euroa kuukaudessa. Maksu ei peritä, jos asiakkaalla on oma asunto, josta hän maksaa jo vuokran tai yhtiövastikkeen ja asumiskustannukset. Lisäksi asiakkailta peritään käytön mukaisesti maksut asumisen ylläpidosta sekä yhteisten tilojen käytöstä ja aterioista.

Vuokraa korvaavaa asumismaksua peritään ainoastaan niissä tilanteissa, kun asiakkaalle ei ole yksikköön vuokrasopimusta. Kokonaisuudessaan vuoden 2021 aikana asumisvalmennuksessa on ollut Espoon vammaispalveluissa noin 50 asiakasta.

Asumisvalmennuksen ja asumisharjoittelun vuokraa korvaavaa asumismaksua ei ole Espoossa muutettu useisiin vuosiin. Asumismaksun suuruus ei nykyisellään vastaa asumisesta syntyviä kustannuksia. Esitetään vuokraa korvaavana asumismaksuna perittäväksi Espoossa 1.2.2022 lähtien 250 euroa kuukaudessa.

Ylläpitomaksu

Asumispalveluiden yksiköissä toteutettavassa asumisessa asumiseen liittyvistä palveluista peritään vammaispalveluissa asiakkailta erillinen palvelun käytön mukainen maksu. Maksu peritään asumiseen liittyvistä yksikön keskitetyistä hankinnoista ja yhteisten tilojen käytöstä. Kun asiakkaan ylläpitoon sisältyy 1 - 2 keskitettyä hankintaa tai yhteisten tilojen käyttöä maksuna peritään 15,40 euroa kuukaudessa. Kun asiakkaan ylläpitoon sisältyy vähintään 3 keskitettyä hankintaa tai yhteistilojen käyttöä maksuna peritään 47,40 euroa kuukaudessa.

Asiaksmaksun perusteena käytettävät keskitetyt hankinnat ja tilojen käyttö ovat seuraavat:

- asumisyksikön asukkaille tarjoama internet-yhteys tai tietokone
- yhteisten tilojen päivittäinen sanomalehti, aikakauslehdet
- siivoustarvikkeet, siivousvälineet ja siivousaineet tai WC- paperit
- saunan käyttö, jos siitä ei peritä vuokrassa tai peritä erillistä saunamaksua
- yhteisissä tiloissa olevan pyykinpesukoneen, mankelin, kuivauskoneen tai kuivaushuoneen käyttö
- yhteisten harrastusvälineiden tai harrastustilojen käyttö, jos niiden käyttö ei sisälly vuokraan

Edellä mainittujen yhteisten tilojen sekä aineiden ja tarvikkeiden käytöstä sovitaan asiakkaan kanssa tehtävässä suunnitelmassa. Ylläpitomaksu laskutetaan, mikäli asiakas on kuukauden aikana vähintään viisi päivää paikalla. Ylläpitomaksua ei laskuteta, mikäli asiakas on paikalla alle viisi päivää.

Ylläpitomaksujen tasoon ei ole Espoossa tehty muutoksia vuosien 2015 - 2021 aikana. Ylläpitomaksun sisältämiä palveluita on kuitenkin Espoossa täsmennetty ja sisältöä selkeytetty.

Ylläpitomaksua peritään kehitysvammaisten erityishuollosta annetun lain (519/1977) perusteella järjestetyssä perhehoidossa sekä vammaispalvelujen muissa asumispalveluissa kuten pitkäaikaisessa ja tehostetussa palveluasumisessa, asumisvalmennuksessa ja asumisharjoittelussa. 1.1.- 31.10.2021 ylläpitomaksua 1 - 2 keskitetystä hankinnasta on maksanut yhteensä 228 asiakasta ja 3 tai useammasta keskitetystä hankinnasta 647 asiakasta.

Länsi-Uudenmaan kunnissa ylläpitomaksujen määrät vaihtelevat suhteellisen pienin eroin. Espoossa 1-2 hankintaa tai yhteisten tilojen käyttöä kuukaudessa maksaa asiakkaalle 15,40 euroa ja vähintään 3 hankintaa tai yhteisten tilojen käyttöä 47,40 euroa. Raaseporissa ja Kirkkonummella vastaavat hinnat ovat 15,30 ja 45,90 euroa kuukaudessa, ja Lohjalla 40,00 ja 74,50 euroa/kk. Karviaisen perusturvakuntayhtymässä ylläpitomaksut ovat 25,00 ja 38,00 euroa kuukaudessa. Kauniaisen ylläpitomaksut ovat 15,10 euroa (1-3 hankintaa ja yhteisten tilojen käyttöä) ja 46,60 euroa (vähintään 4 hankintaa ja tilan käyttöä). Vantaalla on käytössä kiinteä maksu, joka on 90,40 euroa kuukaudessa. Helsingissä ylläpitomaksut peritään käyttöperusteisesti ja maksut voivat vaihdella käytön mukaan 5 – 32 euron välillä.

Esitetään korotettavaksi Espoon vammaispalvelujen perimiä ylläpitomaksuja siten, että maksuina peritään 1.2.2022 lähtien 1 - 2 keskitetyn hankinnan tai yhteisen tilan käytöstä 20 euroa kuukaudessa ja vähintään kolmen keskitetyn hankinnan tai yhteisen tilan käytöstä 50 euroa kuukaudessa.

Perhehoidon asiakasmaksu

Espoon vammaispalveluissa järjestetään kehitysvammaisten erityishuollosta annetun lain (519/1977) mukaisena erityishuoltona perhehoitoa alle 20 henkilölle. 1.7.2021 voimaan tulleen asiakasmaksulain uudistuksen myötä perhehoidosta voidaan lakisääteisesti periä maksu, joka vastaa perusteiltaan pitkäaikaisessa tehostetussa palveluasumisessa perittävää maksua. Lakimuutos muutti vammaispalveluiden perhehoidon asiakasmaksun määräytymistä.

Asiakasmaksulain 4 §:n mukaan kehitysvammaisten erityishuollosta annetussa laissa (519/77) tarkoitettu erityishuolto on maksutonta. Kehitysvammaisen ylläpidosta voidaan kuitenkin periä maksu. Perhehoito on palveluna kokonaisuus, joka sisältää yhteisiin hankintoihin liittyvät palvelut ja tilojen käytön. Perhehoidossa ylläpidosta on Espoossa 1.7.2021 lähtien peritty maksu ylläpidosta ja osana palvelua toteutettavista aterioista vastaavin perustein, kuin asumisyksiköissä asuvilta. Ateriamaksu on peritty palveluun sisältyvistä aterioista vammaispalvelujen ateriahinnaston mukaisesti käytön mukaan. Osana perhehoitoa asiakas ei ole 1.7.2021 lähtien maksanut erikseen asumisesta. Ennen heinäkuuta 2021 asiakas maksoi perhehoidon asiakasmaksuna 85 prosenttia nettotuloistaan. Muutos perhehoidon asiakasmaksun määräytymisessä laskee asiakkaiden maksettavaksi tulevia asiakasmaksuja. Asiakasmaksut perhehoidossa olivat ennen 1.7.2021 keskimäärin noin 720 euroa kuukaudessa. Maksutapamuutoksen jälkeen asiakasmaksut ovat enintään noin 405 euroa kuukaudessa.

Valtaosassa Länsi-Uudenmaan kuntia asiakkaat maksavat vuokran suoraan palveluntuottajalle vammaispalvelulain tai kehitysvammalain perusteella järjestettävissä asumispalveluissa. Erillisiä asumista korvaavia maksuja ei Länsi-Uudenmaan kunnissa pääosin peritä. Ainoana poikkeuksena on Kauniainen, jossa yhden hengen huone maksaa asiakkaalle 319 euroa kuukaudessa ja kahden hengen huone 207 euroa kuukaudessa.

Esitetään erityishuollon perhehoidosta perittäväksi 1.2.2022 lähtien asiakasmaksuna ylläpitomaksu vastaavin perustein kuin asumispalveluissa, ateriamaksu ja vuokraa korvaava asumismaksu 250 euroa kuukaudessa.

Alle 16-vuotiaiden lyhytaikaisen hoidon maksu on yhdenmukaistettu Espoossa 1.2.2021 lähtien omaishoidon vapaan maksun kanssa. Maksuna vuonna 2021 peritään 11,40 euroa. Omaishoitajan lakisääteisen vapaan asiakasmaksu on tarkistettu indeksillä 1.1.2022 lähtien, uusi maksu on 11,60 euroa. Esitetään alle 16-vuotiaiden lyhytaikaisen hoidon maksuksi vuodelle 2022 11,60 euron päivämaksu.

Terveyspalvelujen etävastaanottojen asiakasmaksut

Espoon terveysasemilla peritään käyntimaksua 16,40 euroa / käynti. Maksu peritään kolmelta ensimmäiseltä lääkärikäynniltä kalenterivuoden aikana sisältäen sekä fyysiset että etävastaanottona tuotetut. Kolmannen lääkärikäynnin jälkeen käyntimaksuja ei enää peritä saman kalenterivuoden aikana. Maksut kerryttävät maksukattoa. Käyntimaksua ei peritä seuraavilta ryhmiltä:

- alle 18-vuotiaat
- täyttä kansaneläkettä saavat

- valtion maksaman laskennallisen korvauksen piirissä olevat pakolaiset
- päätoimiset opiskelijat
- takuueläkettä saavat
- eläketukea saavat
- työttömyysturvan peruspäivärahaa, työmarkkinatukea tai kotoutumistukea saavat
- Espoon veteraanipalveluihin oikeutetut ryhmät
- varusmiehet ja siviilipalvelusmiehet

Espon terveystalveissa etävastaanotot ovat olleet käytössä terveystalveilla vuodesta 2020 lähtien. Etävastaanotto on osoittautunut toimivaksi ratkaisuksi ja mahdollistaa sijainnista riippumattoman reaaliaikaisen kohtaamisen näkö- ja äänilyhteydellä. Etävastaanottoa voidaan hyödyntää omahoidon seurantaan, kontrollikäynteihin ja tilanteisiin, joissa ei tarvita fyysistä tutkimista tai hoitoa. Asiakkaan kannalta perinteisen vastaanoton rinnalla tarjottava etävastaanotto tuo joustavuutta asiointiin ja säästää esimerkiksi matkaan käytettävän ajan.

Saadun palautteen perusteella asiakkaat ovat olleet palveluun tyytyväisiä. Myös lääkäriavastaanottoja pilotoineet lääkärit ovat kokeneet etävastaanotot myönteisinä. Sisällöltään ja työmääränä etävastaanotot vastaavat perinteisiä käyntejä.

Kuntaliiton asiakasmaksulainsäädännöstä antaman tulkin mukaan etäpalveluina järjestettävistä sosiaali- ja terveystalveista voidaan periä maksua asiakasmaksulain yleisten säännösten nojalla. Etäpalvelusta perittävästä maksusta ei tulisi muodostua suurempaa maksua kuin perinteisestä käyntiasioinnista. Maksua määriteltäessä tulee huomioida esimerkiksi terveystalvekeskuskäyntien maksuttomuus alaikäisille tai hammashoitajan käynnin maksuttomuus suun terveystalvehuollossa.

Etävastaanottojen maksut kerryttävät asiakasmaksulain muutoksen myötä terveystalvehuollon maksukattoa 1.1.2022 lähtien.

Lääkärin etävastaanotot ovat maksullisia esimerkiksi Vantaalla, Tampereella ja Keski-Uudenmaan sote -kuntayhtymässä. Vantaa ja Keski-Uudenmaan sote-kuntayhtymä ovat ottaneet käyttöön maksullisen etävastaanoton vuoden 2020 alusta ja Tampereella lääkärien etävastaanoton asiakasmaksu on otettu käyttöön 20. huhtikuuta alkaen ja koronatilanteen ajaksi. Keski-Uudenmaan sote-kuntayhtymällä lääkärikäynnistä peritään asiakasmaksuna 20,60 euroa ja etävastaanotosta 17,30 euroa. Tampereella, Jyväskylässä, Vantaalla perinteisen vastaanoton ja etävastaanoton asiakasmaksu on molemmissa sama, Tampereella ja Jyväskylässä 20,60 euroa ja Vantaalla 16,40 euroa.

Espon terveystalveilla toteutettiin vuonna 2020 yhteensä 904 lääkäriin etävastaanottoa. Vuonna 2021 etävastaanottona on toteutunut tammi-lokakuu välillä yhteensä 928 käyntiä. Vastaavasti terveystalveiden fysioterapian etävastaanottoja oli vuonna 2020 yhteensä 53 ja vuoden 2021 tammi-lokakuun välillä käyntejä on ollut yhteensä 424.

Lääkärin perinteinen vastaanotto ja etävastaanotto ovat sisällöltä ja lääkäriin ja fysioterapeutin työmäärältä samankaltaisia. Etävastaanottojen käytön lisääntyessä on tarkoituksenmukaista periä asiakasmaksu perinteisten vastaanottokäyntien lisäksi myös etävastaanotoista. Asiakasmaksun määrä voi ohjata palveluiden käyttöä ja

tarkoituksenmukaisena voi pitää perinteistä käyntimaksua matalamman asiakasmaksun perimistä etävastaanotoista.

Esitetään avosairaanhoidon lääkärien etävastaanottojen asiakasmaksuna perittäväksi 13,10 käyntikerralta enintään kolmelta kerralta vuodessa ja terveystalouden fysioterapian etävastaanoton maksuna perittäväksi 7,2 euroa käyntikerralta vastaavin perustein kuin perinteisistä vastaanotoista.

Vaativan tehostetun asumispalvelun vähimmäiskäyttövara

Espoon mielenterveys- ja päihdepalvelut käynnisti 1.3.2020 vaativan tehostetun palveluasumisen palvelun asiakkaille, joiden ympärivuorokautisen palveluasumisen tarve liittyy aktiiviseen päihteidenkäyttöön, asunnottomuuteen ja haastavaan käyttäytymiseen. Palvelun asiakasmaksu määräytyy Espoon pitkäaikaisen asumispalvelun maksuperusteiden mukaisesti ja asiakasmaksun perii Espoon kaupunki. Vaativa tehostettu palveluasumisen ei palveluna sisällä aterioita ja myös asiakkaiden poikkeuksellisen tilanteen vuoksi vähimmäiskäyttövaraksi on ollut tarpeen määritellä korkeampi summa kuin muissa pitkäaikaisissa asumispalveluissa. Vuonna 2021 käyttövara on ollut täysi toimeentulotuen perusosa, yhteensä 504,06 euroa kuukaudessa. Toimeentulotuen perusosa vuodelle 2022 on yhteensä 514,82 euroa. Esitetään vaativan tehostetun palveluasumisen vähimmäiskäyttövaraksi 1.2.2022 lähtien perustoimeentulotuen täysi perusosan määrä yhteensä 514,82 euroa kuukaudessa.

Lastensuojelun asiakasmaksut ja itsenäistymisvarat

Lastensuojelun järjestäminen ja lapsen elatus

Lastensuojelun järjestämistä sääntelee lastensuojelulaki (417/2007). Kun lapsi tai nuori on sijoitettu kodin ulkopuolelle sijoitusta avohuollon tukitoimena, lastensuojelulain 40 §:ssä tarkoitettua sijaishuoltoa tai jälkihuoltoa koskevien säännösten mukaisesti, hänen itsenäistymistään varten on kalenterikuukausittain varattava määrä, joka vastaa vähintään 40 prosenttia hänen sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain 14 §:ssä tarkoitetuista tuloistaan, korvauksistaan tai saamisistaan. Määrää laskettaessa ei lapsilisää kuitenkaan oteta huomioon.

Lapsen vanhemmat vastaavat lapsen elatuksesta. Vanhemman elatusvelvollisuus jatkuu myös lapsen sijoituksen aikana. Kun vanhempi ei muutoin vastaa lapsen elatuksesta tai lapsi ei asu pysyvästi vanhempansa luona, lapselle voidaan vahvistaa suoritettavaksi elatusapu.

Elatusavun määrä vahvistetaan elatussopimuksella tai oikeuden päätöksellä. Espoossa lapsen kummallekin vanhemmalle vahvistetaan hänen taloudellisen tilanteensa mukainen elatussopimus sijoituksen ajaksi, mikäli sellaista ei ennen sijoitusta ole vahvistettu. Mikäli aikaisemmin vahvistettu elatussopimus on vanhemman elatuskykyyn nähden liian suuri tai pieni, sitä voidaan muuttaa. Elatuskyvyttömäksi todetun vanhemman osalta on mahdollista laatia niin sanottu 0-sopimus, jolloin Kela maksaa täydentävää elatustukea (vuonna 2021: 167,35 euroa). Vanhemman maksamasta elatusavusta ja Kelan maksamasta elatustuesta kertyy lapselle itsenäistymisvaroja 40 prosenttia.

Jos vanhempaa ei tavoiteta tai vanhempi ei ole halukas tekemään elatussopimusta, hänelle voidaan määrätä asiakasmaksulain 7 §:n mukainen lastensuojelun asiakasmaksu tai elatusta haetaan kärjäoikeudesta. Asiakasmaksusta ei ole Espoossa tähän mennessä ollut

mahdollista kerryttää itsenäistymisvaroja ja elatuskanteen nostaminen on nähty lapsen edun mukaisena asiakasmaksun määräämisen sijasta. Juridista estettä itsenäistymisvarojen kerryttämiselle asiakasmaksuista ei ole.

Lastensuojelun asiakasmaksun määräytymisen perusteet

Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain 7 §:n mukaan lastensuojelulain nojalla avohuollon tukitoimena, sijaishuoltona tai jälkihuoltona lapselle annetusta perhehoidosta tai laitoshuollosta taikka asumispalveluista aiheutuvien kustannusten korvaamiseksi voidaan, milloin se on asianomaisten toimeentulon edellytykset ja huollolliset näkökohdat huomioon ottaen perusteltua, periä lapsen vanhemmilta maksu, joka saa määrältään olla enintään lapsen elatuksesta annetun lain 1–3 §:n perusteella määräytyvän elatusavun suuruinen.

Kunta voi maksua vahvistamatta periä ja nostaa lapselle tulevat elatusavut siltä ajalta, jolloin lapsi saa tässä pykälässä tarkoitettuja perhehoitoa tai laitoshuoltoa taikka asumispalveluja sekä käyttää ne perhehoidosta, laitoshuollosta tai asumispalveluista aiheutuvien kustannusten korvaamiseksi.

Lastensuojelulaissa tarkoitetuista perhehoidosta tai laitoshuollosta taikka asumispalveluista aiheutuneiden kustannusten korvaamiseksi voidaan periä 4 §:n 4 kohdasta poiketen kohtuulliseksi katsottava maksu myös muista lapsen tai nuoren 14 §:n mukaisista tuloista, korvauksista tai saamisista.

Asiakasmaksuasetuksen 20 §:n mukaan lastensuojelulain mukaisena sijaishuoltona, avohuollon tukitoimena tai jälkihuoltona järjestetystä perhehoidosta tai laitoshuollosta taikka asumispalveluista lapsen vanhemmilta perittävä maksu jaetaan vanhempien kesken heidän maksukykynsä mukaan.

Lapsen tai nuoren tuloista sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain 7 §:n 2 ja 3 momentin perusteella perittävä maksu lastensuojelulain mukaisena avohuollon tukitoimena, sijaishuoltona tai jälkihuoltona järjestetystä perhehoidosta, laitoshuollosta tai asumispalveluista voi olla enintään 1 860,20 euroa kuukaudessa. Perittävä maksu ei saa kuitenkaan ylittää palvelun tuottamisesta aiheutuvia kustannuksia.

Asiakasmaksulaki tai asetus eivät ota suoraan kantaa siihen millä perusteilla lastensuojelun asiakasmaksu tulee periä ja kunnilla on asiassa erilaisia käytäntöjä.

Espoossa asiakasmaksun määräytymisperusteet ovat tällä hetkellä erilaiset kuin elatusavun. Laissa ei ole tarkempia määräyksiä siitä, miten maksu tulisi vanhemmille määrätä. Espoon sosiaali- ja terveyslautakunta on 16.6.2009 vahvistanut lastensuojelun asiakasmaksujen määräämisestä ohjeet, joita käytetään maksun määräämisen perusteena. (Taulukot alla.)

Vanhemmilta, joille ei ole vahvistettu elatusapua tai sitä ei peritä, peritään lastensuojelun asiakasmaksu alla olevan taulukon mukaisesti:

Tulotaso (netto)	Perintä %
0 € - 600 €	Ei perintää
601 € - 800 €	10%
801 € - 1 000 €	12%

1 001 € -1 200 €	14%
1 201 € -	16%

Kun vanhemmalle on määrätty taulukon mukainen asiakasmaksu ja sijoitettuja lapsia on useampia, maksua korotetaan sijoitettujen lasten lukumäärän mukaan seuraavasti:

Sijoitettuja lapsia (lukumäärä)	Korotus %
1	Ei korotusta
2	15%
3	30%
4	45%
5 tai useampi	60%

Elatusavun periaatteen mukainen laskutapa asiakasmaksussa on vanhemman elämäntilannetta yksilöllisemmin huomioiva, ja täten useissa tilanteissa määrältään pienempi kuin edempänä todettu kaavamainen laskutapa.

Elatusavun määrää laskettaessa ensin kartoitetaan kyseessä olevan lapsen laskennalliset pakolliset menot, jotka muodostuvat hänen ikänsä mukaisista yleisistä kustannuksista (Vuonna 2021: 306-481 euroa/kk) sekä asumiskuluosuudesta 200 euroa/kk. Nämä menot eivät vastaa kunnan todellisia sijoituskustannuksia vaan ovat Tilastokeskuksen kulutustutkimuksen pohjalta määritellyjä keskiarvoja kaikkia Suomessa asuvia lapsia koskien. Näin lasketut lapsen välttämättömät menot jaetaan vanhempien kesken, heidän elatuskykijensä mukaisessa suhteessa. Vanhemman elatuskyky saadaan vähentämällä vanhemman nettotuloista hänen pakolliset menonsa kuten ruoka- ja asumismenonsa.

Tilanteissa, joissa vanhempi ei ole syystä tai toisesta, esimerkiksi vastentahtoisen sijoituksen tilanteessa, valmis elatussopimuksen laatimiseen, tulee kyseeseen asiakasmaksun määrääminen.

Asiakasmaksua ei ole koskaan tarkoituksenmukaista määrätä tilanteessa, jossa vanhempi todetaan elatuskyvyttömäksi. Elatuskyvyttömäksi todetun vanhemman osalta on mahdollista laatia ns. 0-sopimus, jolloin Kela maksaa täydentävää elatustukea (vuonna 2021: 167,35 euroa/kk), ja tästä kertyy lapselle itsenäistymisvaroja 40 %. Jos vanhempi ei kuitenkaan ole tässäkään tilanteessa valmis elatussopimusta laatimaan, tulee kyseeseen elatuskanteen jättäminen käräjäoikeuteen. Tuomioistuimen päätöksestä elatusavusta kertyy lapselle 40 % itsenäistymisvaroja. Vastaavasti elatuskanne tulee kyseeseen tilanteessa, jossa vanhemman taloudellista tilannetta ei pystytä kartoittamaan riittävällä tarkkuudella, asiakasmaksun määräämiseksi.

Olennaista on, että sijoitetun lapsen oikeus elatukseen ja itsenäistymisvarojen kertymiseen täyttyy. Itsenäistymisvarojen kerryttäminen on lapsen edun mukaista ja kunnan sosiaalihuollosta vastaavan toimielimen on huolehdittava itsenäistymisvarojen kerryttämisestä sijaishuollossa oleville lapsille. Itsenäistymisvarojen kerryttämisen laiminlyöminen voi johtaa kunnan osalta korvausvelvollisuutteen.

Asiakasmaksu esitetään jatkossa määräytyväksi samoilla laskentaperiaatteilla kuin elatusapu. Asiakasmaksua ei edelleenkään

määrätä tilanteissa, jossa vanhempi on elatuskyvytön. Näissä tilanteissa laaditaan niin sanottu 0-sopimus. Jos elatuskyvytön vanhempi ei ole valmis elatussopimusta laatimaan, tulee kyseeseen elatuskanteen jättäminen kärjäoikeuteen. Esitetään lastensuojelun asiakasmaksusta 40 prosenttia varattavaksi lapsen itsenäistymisvaroihin.

Taloudelliset vaikutukset

Espoon hyvinvoinnin ja terveyden toimialan asiakasmaksutuotot olivat vuonna 2020 yhteensä 31,85 miljoonaa euroa. Sosiaali- ja terveysministeriö on arvioinut valmistellessaan 1.1.2022 voimaan tulevaa terveydenhuollon maksukaton muutosta uudistuksen vähentävän kuntien asiakasmaksutuottoja koko maassa yhteensä noin 11,7 miljoonaa euroa. Espoon osalta maksukaton muutos voi tarkoittaa noin 570 000 euron vähennystä asiakasmaksutuloissa. Lakimuutoksesta johtuvat maksutuoton vähennykset kompensoidaan lisäämällä vastaavasti peruspalvelujen valtionosuutta.

Laissa säädettyjen tulosidonnaisten asiakasmaksujen vähimmäiskäyttövarojen ja tulo rajojen korotukset vähentävät Espoon asiakasmaksutuottoja arviolta 100 000 euroa.

Vammaispalvelujen maksuihin esitettävät muutokset voivat tarkoittaa noin 120 000 euron lisäystä maksutuottoihin. Terveyspalvelujen etävastaanottojen maksujen käyttöönotto lisää palvelujen nykyisellä volyyymilla maksutuottoja noin 18 000 euroa vuodessa. Indeksillä korotettavaksi esitettävät asiakasmaksut lisäävät maksutuottoa vuositasolla noin 80 000 euroa.

Asiakasmaksun alentaminen ja perimättä jättäminen

Asiakasmaksulain 11 §:n mukaan sosiaalihuollon palveluista määrätty maksu ja terveydenhuollon palveluista henkilön maksukyvyyn mukaan määrätty maksu on jätettävä perimättä tai sitä on alennettava siltä osin kuin maksun periminen vaarantaa henkilön tai perheen toimeentulon edellytyksiä tai henkilön lakisääteisen elatusvelvollisuuden toteuttamista. Asiakasmaksun alentaminen tai perimättä jättäminen on ensisijaista toimeentulotukeen nähden.

Asiakasmaksulain 1.7.2021 voimaan tulleen muutoksen perusteella kunnan on annettava asiakkaalle tieto siitä, mitä asiakasmaksulaissa säädetään maksun alentamisesta ja perimättä jättämisestä. Tieto on annettava ennen ensimmäistä palvelutapahtumaa tai sen yhteydessä. Jos tiedon antaminen ei ole mahdollista ennen palvelutapahtumaa tai sen yhteydessä, sen voi antaa myöhemmin, kuitenkin viimeistään maksua perittäessä. Tieto on annettava siten, että asiakas riittävästi ymmärtää sen sisällön. Asiakasmaksujen alentamista voi hakea Espoossa sosiaali- ja terveystoimen asiakasmaksu- ja korvaukset -yksiköstä vapaamuotoisella hakemuksella tai Espoo.fi -internetsivujen lomakkeella ohjeiden mukaisesti.

Päätöshistoria

Liitteet

1 Hyvinvoinnin ja terveyden toimialan asiakasmaksumuutokset
1.1.2022 ja 1.2.2022

Oheismateriaali

- Taulukko asiakasmaksulain - ja asetuksen indeksitarkistetuista euromääristä STM
- Vammaisneuvoston lausunto 14.12.2021
- Vanhusneuvoston lausunto 9.12.2021

Tiedoksi